

Komentář

Hmotná nouze: nejchudší jako rukojmí státu, obcí a byznysu

Prvním květnem přenesl stát na české obce novou povinnost, totiž vydávat fyzickým osobám závazný souhlas nebo nesouhlas s poskytnutím doplatku na bydlení (novela zákona 111/ 2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi). Zákonodárci tím umožňují samosprávám regulovat dlouhodobé ubytovny na jejich území, protože pokud obec souhlas lidem z řad sociálně slabých nevydá, úřad práce (ÚP) jim doplatek nevyplatí a provozovatel ubytovny, který tím zároveň přijde o jinak vítané příjmy ze státní kasy, logicky odepře střechu nad hlavou. Problém je ale v tom, že vize zákonodárců zbavit Česko tímto způsobem obchodu s chudobou, kam mnohé komerční ubytovny bezesporu spadají, je velmi krátkozraká. Novela zákona totiž neútočí na majitele ubytoven přímo, ale prostřednictvím odejmutí hmotné nouze těm nejchudším, kteří se tak ocitnou prakticky okamžitě na ulici, pokud je například obec souběžně nezačlení do svého systému sociálního bydlení. Otázkou ale je, zda jej obce vůbec mají – například stotisícový Liberec s fakticky rozprodaným bytovým fondem a zbývajících 1200 jednotkami je schopen nahradit ubytovny jen v naprosto ojedinělých a alarmujících případech, pokud ovšem vůbec.

Paradox boje s ubytovny skrze rukojmí z řad chudých si už loni při pojednávání novely uvědomila veřejná ochránkyně práv Anna Šabatová a apelovala na zákonodárce, aby od chystaného ustanovení ustoupili. Marně. Jak se tedy může po 1. květnu vyvíjet praxe třeba v Liberci? Je očekávatelné, že magistrátní odbor školství, kultury a sociálních věcí nejprve zavalí lidé čekající na potvrzení souhlasu s doplatkem. Vzhledem k tomu, že náš úřad nebude mít k dispozici informace o sociální situaci dané osoby (v rámci správního řízení ÚP žádná data ani získat nemůžeme), a nebude tedy schopen posoudit její skutečný stav, můžeme se uchýlit zhruba ke třem řešením:

- formalistní postup – všem dotyčným bez výjimky souhlas udělíme a zachováme jim aktuálně střechu nad hlavou. Zároveň tím rezignujeme na jakoukoli možnost ubytovací byznys regulovat,
- radikální postup – pokusíme se o výrazně aktivní přístup a vstoupíme do rázného boje s komerčními ubytovny. Výsledkem může být i reálný úbytek řady z nich (na území města jich v současné době je více než deset), ale také mnoho nových lidí bez přístřeší, kterým nedokážeme pomoci z vlastních ani jiných zdrojů,
- uměřený mix obou výše zmíněných postupů – na základě analýzy sociálně vyloučených lokalit, ubytoven a jejich režimu (zpracovává se a k dispozici ji budeme mít na začátku prázdnin) přistoupíme k pozvolné regulaci třeba jedné ubytovny, která bude svým umístěním a charakterem opravdu nevhodná. Souběžně ubytovaným nabídneme jiné, tedy obecní, či ve spolupráci s poskytovateli sociálních služeb tzv. azylantské bydlení.

Nastupující realita ale bohužel nakonec bude mnohem složitější, než se zdá, a patrně výrazně přesáhne výše zmíněná řešení. Především se musíme připravit na to, že mnohé menší obce třeba s jednou otevřenou ubytovnou nebudou mít skrupule toto zařízení postupně zlikvidovat. Jsou si totiž vědomy, že noví lidé bez domova se budou ve větší míře stahovat do anonymity sousedních velkých měst, tedy v rámci našeho kraje především do Liberce, ale i tam, kde budou s doplatky na ubytovny souhlasit či kde je třeba větší šance získat ubytování v azylových domech, provozovaných poskytovateli sociálních služeb. Řada ubytoven navíc může zaniknout velmi rychle už proto, že nesplní nově požadované hygienické standardy na ochranu veřejného zdraví, které novela zákona také předepisuje (schválení provozního řádu). To je samo o sobě principiálně správné a přirozeně regulační, nicméně může to situaci v danou chvíli eskalovat. Například v Liberci je podle dostupných informací z minulého týdne zatím takových hygienicky úspěšných zařízení pět. Co říci závěrem? Jestliže na začátku projednávání novely zákona o pomoci v hmotné nouzi stála možná pragmatická snaha regulovat zneužívané veřejné prostředky a postupně utlumit neetický, ale ekonomicky výhodný byznys s chudobou, na jejím konci se může zjevit velká vlna bezdomovectví, s níž si budeme jen těžko vědět rady.

Ivan Langr, náměstek primátora Liberce pro školství, kulturu, sociální věci a cestovní ruch

(Změna pro Liberec/ Strana zelených)